

Tarih ve GÜNCE

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 10 (2022/Kış), ss. 91-120.

Geliş Tarihi: 15 Aralık 2021

Kabul Tarihi: 20 Ocak 2022

Araştırma Makalesi/Research Article*

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TARIM KESİMİNE YÖNELİK ÇIKARILAN “ÇİFTÇİ GAZETESİ” HAKKINDA BİR İNCELEME

Ezgi AYDOĞMUŞ**

Öz

Osmanlı İmparatorluğu'nda en önemli ekonomik kaynağın tarım olduğu bilinmektedir. Bu gerçek Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulan yeni Türk devleti için de değişmemiş, tarım halihazırdaki önemini korumayı sürdürmüştür. İşte bu nedenle tarımı geliştirmek ve bu sektörden sağlanacak geliri artırmak yeni kurulan devletin birincil hedeflerinden olmuştur. Tarımsal üretimi artırmanın başlıca yollarından birisi, üretici kesimi bilinçlendirme olduğundan Atatürk döneminde her fırsatta bu doğrultuda girişimlerde bulunulmuştur. Bu çalışmada, verimli bir coğrafyada yer alan İzmir'de yayımlandığı tespit edilen ve daha önce bir çalışmaya konu olmadığı belirlenen “Çiftçi Gazetesi”nin ulaşılabilen sayıları hakkında bir inceleme yapılmıştır. Bu sayede tarımsal üretimi artırmak adına tarım kesimine yönelik nelerin anlatılmaya çalışıldığı, ne türden metinlerin gazetede ağırlıklı olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Farklı koleksiyonlardan temin edilen 1927-1928 yıllarına ait birtakım gazete nüshalarına dayalı yapılan bu çalışmada, Cumhuriyet'in ilk yıllarında izlenen tarım politikalarının basına yansımaları incelenerek, başta tarımsal faaliyetlerin gelişmesi olmak üzere köylü kesimi ilgilendiren farklı konular ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Atatürk Dönemi, Basın, Çiftçi Gazetesi.

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Arş. Gör. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, (ezgiaydgm@gmail.com). ORCID ID: 0000-0002-7024-5447.

AN INVESTIGATION ON “ÇİFTÇİ NEWSPAPER” WHICH WAS OPENED FOR THE AGRICULTURAL PRODUCERS IN THE FIRST YEARS OF THE REPUBLIC

Abstract

It is known that agriculture was the most important economic resource in the Ottoman Empire. This fact did not change for the new Turkish state established after the proclamation of the Republic, and agriculture continued to maintain its current importance. For this reason, developing agriculture and increasing the income of this sector has been one of the primary goals of the newly established state. One of the main ways to increase agricultural production was to raise awareness of producers, and attempts were made in this direction at every opportunity during the Atatürk period. In this study, an examination will be made about the accessible numbers of the “Çiftçi Newspaper”, which was determined to be published in İzmir (a fertile geography), in the early Republican period between 1927-1928 and also was determined not to be the subject of a study before. In this way, it will be revealed what is tried to be explained to the producers in order to increase agricultural production and what kinds of texts are predominantly featured in the newspaper. The study is carried out on the number of newspapers obtained from different collections. Thus, it aims to examine the reflection of the agricultural policies followed in the first years of the Republic to the press and different issues concerning the peasant, especially the development of agricultural activities, are presented.

Keywords: Agriculture, Atatürk Period, Press, Çiftçi Newspaper.

Giriş

Tarım gerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde gerekse Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte başlayan yeni dönemde en önemli ekonomik kaynak sağlayan sektör olarak varlığını koruduğundan, bu sektörden sağlanacak gelir ve elde edilecek verimi artırmak en birincil hedeflerden olmuştur. Tarım odaklı bakıldığında Atatürk döneminin en büyük uğraşlarından birisi, uzun yıllar süren savaşlar¹ nedeniyle yaşanan can

¹ Savaşların yarattığı etkiyle tarımsal üretimdeki gerileme ve ekonomik durum ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Vedat Eldem, *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

kayıpları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan tarımsal üretimdeki azalma ile mücadele olmuştur. Her fırsatta ekonomik bağımsızlık olmadan asla tam bağımsızlığın olamayacağını dile getiren Mustafa Kemal'in ekonomik kalkınmanın en önemli unsurunun tarım olduğu prensibinden hareketle, konu hakkında ivedilikle harekete geçilmiştir. Çünkü Sanayi İnkılabı'nın üstünden uzun bir süre geçmesine rağmen Türkiye'de henüz modern tarımsal üretime geçilememişti ve tarım, geleneksel yöntemlerle ve iklime bağlı bir şekilde sürdürülmekteydi. Cumhuriyet'in ilanını beklemezsizin düzenlenen "İzmir İktisat Kongresi", aslında mevcut şartların, acilen müdahale edilip değiştirilmesi gerektiğini hissettirecek kadar kötü olduğunu da göstermektedir². 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihlerinde düzenlenen İzmir İktisat Kongresi ile Türkiye'de takip edilecek ekonomi politikalarının yol haritası çizilirken aynı zamanda bu kongre, her kesimden temsilciyi bünyesinde barındırmasıyla yeni hükümetin herhangi bir ayırım gözetmeksizin her türlü görüş ve düşünceye açık olduğunu da göstergesi sayılabilir³. Netice itibarıyla bakıldığında Cumhuriyet'in ilk yıllarında izlenen tarım politikalarında İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararların etkisi kolaylıkla görülür. Çalışmanın odak noktasıyla ilişkili olarak bu kongrede tarıma yönelik alınan kararlar içerisinde yer alan "Köylülere, çiftçilere tarımın önemli kısımlarını kısa yoldan öğretebilecek dergi ve kitapların bastırılıp ücretsiz olarak dağıtılması"⁴ maddesi aslında bu makalenin konusu olan *Çiftçi* gazetesinin ortaya çıkış amacını da yansıtmaktadır. 1927-1928 yıllarında yayımlandığı bilgisine ulaşılan *Çiftçi* gazetesinin çıkış yeri İzmir'dir⁵. İzmir'in yakınındaki iller bakımından bulunduğu coğrafya ve o bölgedeki zirai yapı

² Özer Özçelik ve Güner Tuncer, "Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. IX, S. 1, Haziran 2007, s. 254.

³ İzmir İktisat Kongresi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. A. Gündüz Ökçün, *Türkiye İktisat Kongresi 1923 - İzmir Haberler - Belgeler- Yorumlar*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1997.

⁴ Bu kongrede alınan kararların en büyük özelliği ise bizzat ilgili sektörde yer alan temsilcilerin taleplerinin dikkate alınarak kararlaştırılması olmuştur. Yukarıdaki madde de dahil olmak üzere tarım kesimiyle alakalı alınan tüm kararlar için Ökçün, *a.g.e.*, s. 326-338. Her kesimden görüşlere önem verilmesiyle bağlantılı olarak, Atatürk döneminin en belirgin özelliklerinden birisi takip edilecek politikalarda halkla devleti yakınlaştırma arzusundan kaynaklanan bir yol izlenmesidir. Ezgi Aydoğmuş, *Atatürk Dönemi Tarım Politikalarının Balıkesir'deki Uygulamaları (1923-1938)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2017, s. 18.

⁵ *Çiftçi*, 23 Haziran 1927, S. 26.

göz önüne alındığında⁶, *Çiftçi* gazetesinin yayın hayatı boyunca neleri konu aldığı öngörülebilir. Nitekim gazete hakkındaki inceleme de bunu teyit etmektedir.

Millî Mücadele döneminden itibaren Mustafa Kemal, toplumun aydınlatılmasında ve halka doğru bilgi aktarımındaki önemi bakımından basının gücünün farkında olmuş ve bu doğrultuda basının gelişmesine önem vermiştir. Sürdürülen mücadelenin sözcülüğünü üstlenen ve bizzat Mustafa Kemal tarafından ismi verilen *İrade-i Milliye* gazetesi ile *Hakimiyet-i Milliye* gazetesi verdikleri hizmetlerle Millî Mücadele'ye büyük katkı sağlamışlardır⁷. *Çiftçi* gazetesinden daha eski bir geçmişe sahip olan, köylüleri eğitmek, toplumsal kültür seviyesinin artmasına katkı sağlamak gibi amaçlarla ortaya çıkan "*Köylü*" gazetesinin de İzmir'de basılması dikkat çekici bir noktadır. Birbirinden farklı dönemlerde çıkmış olsalar da aslında iki gazetenin de en nihai hedefi kırsal kesimi bilinçlendirmektir⁹. Gerek *Çiftçi* gazetesi gerekse *Köylü* gazetesi'nin tüm sayılarının koleksiyonlarda mevcut olmayışı ise sözü edilen gazetelere dair büyük bir eksikliklerdir.

Araştırma esnasında ülkenin temel yapı taşlarından birisi olan tarımla uğraşan kesime yönelik çıkarılan *Çiftçi* Gazetesi'ne ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan taramalar neticesinde farklı koleksiyonlardan gazetenin ancak belirli sayılardaki nüshalarına ulaşılabilmektedir ki bunlar birisi 1927 yılına ait 26. sayı olmakla birlikte diğerleri 1928 senesine ait 45-51 arası sayılar ve 54. sayı olmak üzere toplamda 9 sayıdır. Yapılan araştırmalara rağmen, şimdilik gazetenin diğer sayılarıyla ilgili herhangi bir malumata ulaşılamamıştır. Ancak eldeki veriler gazetenin

⁶ Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde İzmir ve çevresindeki tarımsal faaliyetler için bkz. Cihan Özgün, *Bereketli Topraklarda Üretmek ve Paylaşmak: İzmir ve Çevresinde Ticari Tarım (1844-1914)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir, 2014.

⁷ Yücel Özkaya, *Millî Mücadelede Atatürk ve Basın I*, Cumhuriyet Yayınları, 2001, s. 75-76. Türkiye'de basının gelişimi ve Türk basın tarihi ile ilgili daha kapsamlı bilgiler için bkz. Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1973.

⁸ II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayın hayatına başlayan *Köylü* Gazetesi hakkında yapılan bazı çalışmalar için bkz. Zeki Arıkan, "Dilde Sadeleşme Akımı ve Köylü Gazetesi", *Kebikeç*, S. 4, 1996, ss. 129-148; Zeki Arıkan, "Köylü Gazetesi ve İşgal", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 1, S. 2, 1988, ss. 187-200. Ayrıca Metin Menekşe tarafından kaleme alınan makale de önemlidir: "Köylü Gazetesi'nin Girit Adası'nda Yaşanan Siyasi ve Sosyal Olaylara Bakışı (1909)", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 17, Ocak 2019, ss. 163-193.

⁹ Osmanlı Devleti'nde de basın yoluyla çiftçiyi bilgilendirme faaliyetlerinin olduğuna dair bkz. Kenan Demir, "Osmanlı Ziraat Dergilerinden Bir Örnek: İkinci", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, XIX/1 (2007), ss. 54-74.

içeriğine dair genel bir kanı oluşturabilecek niteliğe sahiptir. Bu noktadan hareketle gazetede yer alan baş

lıklar ve bunların içerikleri aşağıda detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yöntem olarak ise, metin incelemeleri tablolarla desteklenmiş ve konuya göre tasnif yapıldığından, kronolojik bir sıra takip edilmemiştir.

1. Çiftçi Gazetesinin İçeriğine Genel Bir Bakış

Gazetenin sahibi ve müdürü Raşid Halil Bey'dir. Gazetenin basım yeri olarak ise farklı sayılarda İzmir'de Beyler Sokağı, İzmir Ticaret Matbaası ve Suluhan adres olarak gösterilmiştir¹⁰. Çiftçi gazetesinin çıkış amacı bizzat gazetede, çiftçilere faydalı olmaya çalışmak şeklinde tanımlanmıştır¹¹. Tarım kesimine yönelik çıktığı anlaşılan bu gazete, tarım olduğu kadar tarım dışı konularda da yer verdiği metinlerle dikkat çekmektedir. Gazetenin 26, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ve 54. sayılarına bakıldığında ziraatla ilgili yazılar öne çıkmaktadır. Çiftçi gazetesinin 1927 senesine ait sayısı ile, 1928 senesine ait sayılar karşılaştırıldığında ilk göze çarpan farklılık sayfa sayısındaki artıştır. Gazetenin sayfa sayısında görülen yaklaşık iki katı artış (1927 yılına ait nüsha 9 sayfadan oluşurken, 1928 yılındaki nüshalarda bu sayı 17-18'e çıkmıştır) doğal olarak gazetede yer alan konuların çeşitlenmesine de yol açmıştır.

Çiftçileri bilinçlendirmek ve tarımsal üretimi artırmaya yönelik öğütlerin yer aldığı yazılar, üreticilerin mücadele etmek zorunda kaldığı tarımsal ürünlerin maruz kaldığı hastalıklar ve hayvancılığa dair yazılar gazetenin en çok değindiği hususlar olarak tespit edilmiştir. Bunların dışında gazetede güncel piyasa durumları, dünyadan haberler, şiirler gibi farklı başlıklar da yer almaktadır. Gazeteye ilgili dikkat çeken tespitlerden birisi de görsel malzemenin sınırlı olmasıdır. Gazetenin yazı kategorilerindeki yoğunluğun ve konu çeşitliliğinin anlaşılmasında gazetenin metin analizinin ilgili bölümlerde tablo biçiminde sunulmasının daha faydalı olacağı düşünülmüştür. Ayrıca gazetede yer alan haberlere genel olarak bakıldığında, yine tarım ağırlıklı olmak üzere İzmir dışında Muğla, Aydın, Eskişehir, Denizli, Afyon gibi illerdeki gelişmelere yer verilerek farklı şehirlerdeki çeşitli konular hakkında da bilgi verildiği tespit edilmiştir.

¹⁰ Çiftçi, 23 Haziran 1927, S. 26; Çiftçi, 1 Nisan 1928, S. 45; Çiftçi, 5 Temmuz 1928, S. 54.

¹¹ Çiftçi, 23 Haziran 1927, S. 26.

Gazetenin birden fazla sayısında iktisadi haberler, muhtelif piyasalar başlıklarına yer verilmiştir.

2. Ziraata Dair Yazılar

Örnek metinler üzerinden yapılan incelemede gazetenin, çıktığı coğrafyayla doğru orantılı olarak tütün, üzüm (bağcılık), zeytincilik, incir, buğday üretimi ile ilgili konulara ağırlık verdiği tespit edilmiştir. Örneğin Türkiye'nin tarımsal ürünleri arasında ilk sıralarda yer alan buğday ile ilgili farklı sayılarda toplamda 3 yazı yer almaktadır. Bunlardan ilkinde Eskişehir'de ilk mahsul yetiştiriciliği başarını gösteren İbrahim Ağa'ya Eskişehir Borsası tarafından bir at hediye edildiğine dair haberdur. Bu hareketin aslında başarının bir mükafatı olarak diğer üreticiler için de teşvik unsuru olacağı için bununla ilgili detaylara değinilmiştir¹². İkinci yazıda, mısır buğdayının Güney Amerika ve Romanya gibi komşu ülkelerin önemli ihracat maddelerinden birisi olduğundan ve bu ülkelerin mısır buğdayı ihracatı sayesinde her sene memleketlerine çok fazla kazanç sağladıklarından bahsedilmiştir. Bu yüzden Türkiye'deki mısır buğdayı üretimi ve ihracatına yönelik tavsiye ve temennilerin daha da artması gerektiği, Türkiye'deki mısır buğdayı ziraatını geliştirmek adına ayrıca ciddi para ve zaman kaybına yol açan eski usullerin terk edilerek, mısır buğdaylarını çıkarma ve kepeklerini temizlemeye mahsus makinelerden faydalanılması gerektiğine dair açıklamalar yer almaktadır¹³.

Buğdayla ilgili olarak gazetenin başka bir sayısında ise bu defa buğday yetiştiriciliğinde karşılaşılan temel sorunlardan birisi olan zararlı otlarla mücadelenin önemine ve bu mücadelenin nasıl yapılması gerektiğine dair detayların yer aldığı bir yazı tespit edilmiştir. Bu yazıda buğday mahsulünü fena ve zararlı otlardan kurtarmanın buğday rekoltesinin değerini birkaç katı artırmak anlamına geldiğinden hareketle tecrübeli çiftçilere düşen en mühim görevin buğdayın bu düşmanlarıyla mücadele etmek olduğu ve bu sayede sağlanacak faydanın hem çok çeşitli hem de büyük olacağı vurgulanmıştır. Aynı zamanda buğdayın temel besin maddesi olmasından dolayı diğer ürünlere benzemediğine ve bu yüzden taşıdığı öneme dikkat çekilmiştir. Hatta memleket savunmasının gerekli olduğu durumlarda buğdayın tıpkı

¹² "Eskişehir'de ilk buğday", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 2.

¹³ "Mısır buğdayı makinesi", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 3.

top, tüfek, silah gibi memleket savunmasında kullanılan araçlardan birisi olduğu yazıda buğdayın önemini ortaya çıkaran ifadelerdendir. Genellikle hemen her devletin dışarıdan satın aldığı ürünleri azaltmak gayreti içerisinde olduğu ve bu maddeler arasında ilk sırada buğdayın yer aldığı ifadesi de buğdayın zirai ürünler arasındaki değerine başka bir ispattir. İlaveten başka ülkelerin buğdaya verdikleri önemi ve buğday üretimini artırmak adına gösterdikleri gayretin dikkat çeken boyutta olduğunun belirtildiği yazıda, buğdayın hayati önemi itibarıyla Türkiye’de bazı müstahsillerin göz ardı ettikleri ve aslında hiç de ihmale gelmemesi gereken zararlı otlardan, buğdayın nasıl korunacağına ilişkin usul ve esaslar ile bu zararlı otları yok etmek için kullanılacak maddeler ayrıntılı bir biçimde sıralanmıştır¹⁴.

Gazetede bağcılık faaliyetlerine dair, buğday ile ilgili yazılardan üç kat fazla, yani toplam 9 yazı yer almaktadır. Bağcılığa dair yazıların sayıca fazla olmasının sebebi tahmin edileceği üzere gazetenin hitap ettiği bölgedeki bağcılık faaliyetleridir. Bu yazıların ilkinde bağlar nasıl tesis edilir, ne şekilde idare edilir ve iyi olur. Bağ hastalıkları nedir ve bu hastalıkları tedavi çareleri nelerdir? Az masrafla bağlardan çok menfaat elde etmek için ne yapılmalıdır? gibi soruların cevapları bağ meraklısı okuyucularla ya da bağcılık faaliyetiyle aktif olarak uğraşanlarla buluşmak üzere ayrıntılı bir biçimde yer almıştır¹⁵. Başka bir sayıda ise üzüm mahsulünün Denizli’ye ciddi miktarda para kazandırdığından ancak son birkaç yıldır bağlara musallat olan filoksera¹⁶ hastalığından ötürü bu gelirin ciddi manada azaldığından bahsedilmiş. Dolayısıyla üzüm müstahsillerinin oldukça zor duruma düştüğü ve üreticilerin çare olarak Denizli’de bir Bağcılar Birliği tesis ettiklerine ilişkin haber yer almaktadır¹⁷.

Gazetenin iki farklı sayısında yer aldığı tespit edilen asmanın tarihçesine ilişkin yazıların ilkinde ise, asmanın 475 türü olan bir bitki olmasına karşılık bağcılıkta önemli olan sadece 28 türün olduğu belirtilmiştir. Yazıya göre, bu türler arasında yerli asmalar ayrıca önemlidir. İçinde

¹⁴ “Buğday ziraatında fena otlarla mücadelenin ehemmiyeti ve bunun usulü”, *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 1-2.

¹⁵ “Bağcılık”, *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928, s. 3. Ayrıca aynı gazetenin 10. sayfasında “Bağlarda Bir Akşam!..” başlıklı bir şiir de yer almaktadır.

¹⁶ Asma biti. Asma bitinin yol açtığı bağ hastalığı. TDK, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s. 877. Osmanlı Devleti’nde filokserayla mücadele için bkz. Özkan Keskin, “Üzümün Bağı Asmanın Kurdu: Osmanlı İmparatorluğu’nda Filoksera ile Mücadele”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 30, S. 2, 2015, ss. 479-505.

¹⁷ “Denizli’de Bağcılar Birliği”, *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 5.

bulunulan yıllarda ise Amerika asmaları çok daha fazla öne çıkmıştır ki, bunun sebebi filoksera hastalığının ortaya çıkışından sonra Amerika asmalarının filokseraya karşı çok iyi direnç göstermesidir. Bir de yerli asmalarla aşılanarak elde edilen olumlu sonuçlar Amerika asmalarını ön plana çıkarmıştır. Yine aynı yazıda Avrupa asmalarıyla ilgili olarak ise bunların da çeşitlerinin oldukça fazla olduğu ve bu asmalarla ilgili genel bir bilgi verilmiştir. “Asmaya tesir eden şeyler” alt başlığı altında ise, asmalara etki eden şeylerin oldukça çeşitli olduğu, bu yüzden de herhangi bir yerde bağcılık yapılacağı zaman bu tesir eden şeyler düşünülerek hareket edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örneğin bağcılık faaliyetiyle uğraşacak birisi ilk olarak bulunduğu yeri iyi tanımalıdır. Çünkü yazıda da belirtildiği üzere her asma her toprağa ve iklime uygun değildir. İşte tüm bu unsurların ayrıntılı bir biçimde açıklandığı bu yazı, bağcılık faaliyetleriyle meşgul olan ve olmak isteyen her çiftçiyi bilgilendirmek açısından faydalı öğütler içermektedir¹⁸. Asmanın tarihi başlıklı diğer yazıda, önceki yazıyı tamamlayıcı nitelikte, iklime etki eden unsurlar olarak hararet, yükseklik, dağlar, nehirler, göller, denizler, rutubetin etkileri vesairenden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir¹⁹. Aynı gazete nüshasında ayrıca Buca bağlarına musallat olan trips denilen haşereye karşı Ziraat Müdüriyeti tarafından verilen bağcılara yönelik tavsiyelerin yer aldığı bir yazı da tespit edilmiştir. Burada trips denilen bir nevi bite benzetilen haşerenin nasıl bir surette bağlarda yarattığı tahribat anlatıldıktan sonra madde madde bu haşereyle mücadele için gerekenler sıralanmıştır²⁰. Bağcılık faaliyetiyle ilgili burada değinilmeyen diğer yazıların künye bilgileri tablo 1’de yer almaktadır.

Yazı dağılımında bir diğer öne çıkan zirai ürün tütündür. Zaten düşünüldüğünde tütün başta İzmir, Manisa olmak üzere Ege bölgesinin simge ürünleri olarak anılan ürünlerden birisidir. İşte *Çiftçi* gazetesi de bundan hareketle çeşitli sayılarında tütün hastalıklarıyla alakalı ayrıntılara, tütüncülük faaliyetleriyle ilgili gelişmelere yer vermiştir. Tütünü konu alan yazı sayısı ise 6’dır.

Bu yazılardan bazılarına bakıldığında “Tütüncülük” başlıklı yazıda tütün, yabancı ülkelere ihraç edilen maddelerin en başında gelen ihraç ürünü olarak açıklanmıştır. Yazıya göre, tütün ihracı sayesinde ülkeye milyonlar girerken, bu işle uğraşanlar da bu sayede geçimlerini sağlamaktadır. Bundan

¹⁸ “Asmanın Tarihi”, *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928, s. 8-9.

¹⁹ “Asmanın Tarihi”, *Çiftçi*, S. 49, 8 Mayıs 1928, s. 6-7.

²⁰ “Bağcılarımıza Öğüt”, *Çiftçi*, S. 49, 8 Mayıs 1928, s. 11.

dolayı tütünün hem daha ucuz hem de daha nefis yetiştirmek için çalışmak gerekmektedir. Bu çalışma da bilgi ile olacağından tütün müstahsilleri bu bilgilerle donatılmalıdır. Çünkü tütün için hangi tarlayı seçmek gerekir, hangi gübre nasıl olmalıdır gibi ayrıntılar hesaba katıldığında bunlar için bilgi sahibi olmak bir gerekliliktir. Yazı genel olarak tütün yetiştiriciliğinin önemini ve ülke ekonomisine sağladığı katkının somut bir ifadesi olurken, tütüncülere yönelik verdiği bilgiler gazetenin çıktığı yıllarda basının halkı yönlendirme ve bilinçlendirme amacına da bir yansımadır²¹. Bir başka yazıda ise tütün yetiştiriciliğinde karşılaşılan zorluklara bir örnek olarak, Bergama Süleymaniye karyesi muhtarı Mehmet Hulusi Bey ile Akhisar Karaköy karyesi muhtarı Mustafa Bey'in mektuplarından bahsedilmiştir. Bu mektuplarda tütün fidanlarına musallat olan hastalıklardan yakınılmaktadır. Yazıda bu mektuplara karşılık bahsi geçen hastalıkların tedavi usulleri, tütün müstahsillerinin yapmaları gerekenler hakkında Ziraat Müdüründen alınan ayrıntılı cevap metnine yer verilmiştir²². Buradan da anlaşılacağı üzere, *Çiftçi* gazetesi halktan gelen şikayetlere yer vererek hem onların sesinin gerekli yerlere duyurulması konusunda önemli bir görevi icra etmekte hem de şikayetleri karşılıksız bırakmayıp gerekli görüşmeleri sağlayarak çözüm odaklı yazılarla gazetenin çiftçi kesimine verdiği önemi pekiştirmektedir.

Gazetede zeytincilik faaliyetleriyle alakalı olarak ise zeytinliklerin ilaçlanmasına dair, zeytin ağaçlarının mücadele ettiği bir numaralı haşere zeytin sineğine ilişkin yazılar da tespit edilmiştir. Gazetenin ilgili yazısında zeytin sineği, kara sineğe benzeyen ancak ondan küçük olan, beş milimetre boyunda, kestane sarısı renginde bir haşere olarak tasvir edilmektedir. Yazıda bu sineklerin hayatı, zeytinler üzerindeki etkileri ve bunlarla mücadele usulleri detaylı bir biçimde açıklanmaktadır²³. Aynı gazete nüshasının bir başka yazısında da zeytin sineğinin zeytin ağaçları açısından ne denli berbat bir düşman olduğu yinelenerek, bu sineklerle nasıl mücadele edilmesi gerektiği ayrıca anlatılmıştır²⁴.

Tarımsal ürünlerle alakalı yapılan inceleme esnasında incir mahsulüne dair 3 yazı tespit edilmiştir ki bunlar öz olarak incirlerin geleceğini etkileyen haşerelerle ilişkili yazılardır. Tespit edilen yazıların ilkinde incirlerin ticari değerini düşüren incir kurdunun ne olduğu ve bununla nasıl mücadele

²¹ "Tütüncülük", *Çiftçi*, S. 50, 18 Mayıs 1928, s. 6.

²² "Tütün Hastalıkları", *Çiftçi*, S. 50, 18 Mayıs 1928, s. 10-11.

²³ "Zeytin ağacının en mühim bir haşeresi zeytin sineği", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928, s. 8.

²⁴ "Zeytinliklerin ilaçlanmaları zamanındayız", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928, s. 13.

edileceği anlatılmaktadır²⁵. Bir diğer yazı ise aynı sayının 7. sayfasında “İncirlerimiz müşterilerini kaybedecek mi?” başlığıyla yer almaktadır. Burada ise, incirlerden elde edilen gelirin düşmemesi ve hatta artması için yapılması gerekenler maddeler halinde sıralanmıştır²⁶. Gazetede ayrıca Türkiye’deki incirlerin üçte birinin ziyan olmasına yol açan bir incir ağacı hastalığı olan incir koşnili ya da balsıra hastalığını konu alan bilgilendirici nitelikte bir yazı da mevcuttur²⁷.

İnceleme esnasında gazetede yalnızca tarımsal ürünler üzerinden yazıların yer almayıp, çiftçileri bilgilendirmek ve bilinçlendirmek adına tavsiye içerikli metinlerin de tespit edildiği önceki bölümlerde belirtilmişti. Bunlardan ilk göze çarpanı pancar üreticilerine yönelik öğütlerin yer aldığı yazıdır. Yazıda, pancarın şeker miktarını anlamak için yapılan tahlilde üreticilerin nelere dikkat etmesi gerektiği ve kazançlarını arttırma yollarına dair bilgilere yer verilmiştir²⁸. Gazetede yönlendirici nitelikte başka bir yazıda ise, İktisat Vekaleti Ziraat Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından yayımlanan, çiftçilere hitaben meyve ağaçlarına musallat olan haşerelerin nasıl öldürüleceğine, ilaçların ne şekilde kullanılacağına dair tavsiyelerden oluşan beyannameye yer verilmiştir²⁹. Akabindeki sayıda ise buğday ziraatında zararlı otlarla mücadelenin önemi ve bunun yöntemi hakkında bilgilendirici bir metin okuyucunun hizmetine sunulmuştur. Yazının başında buğday tarımını zararlı otlardan kurtarmanın buğday rekoltesinin değerini birkaç misli arttırmak anlamına geldiğinden bahsedilerek meselenin önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır³⁰. Gazetenin yine aynı sayısında ayrıca Yunus Nadi Bey tarafından kaleme alınan üretimi arttırmak, tarımı geliştirmek konulu makalenin gazete tarafından herhangi bir değişiklik yapılmaksızın aynen yayımlandığı görülmüştür³¹.

Gazete sayılarında dikkat çeken bir husus da fasulye ekimine ilişkin başlatılan yazı dizisi olmuştur. Mevcut nüshalardan anlaşıldığı üzere gazetenin arka arkaya çıkan üç sayısında sürdürülen yazı dizisinde böyle bir

²⁵ “İncir kurtlarıyla mücadele edelim”, *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 2.

²⁶ “İncirlerimiz müşterilerini kaybedecek mi?”, *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 7.

²⁷ “İncir ağacının amansız bir haşeresi olan”, *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928, s. 7.

²⁸ “Pancar müstahsillerine pek mühim ve faydalı öğütler”, *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928, s. 12.

²⁹ “Çiftçilere çok faydalı bir öğüt”, *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928, s. 1-2.

³⁰ “Buğday ziraatında fena otlarla mücadelenin ehemmiyeti ve bunun usulü”, *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 1-2.

³¹ Bahsi geçen makalenin tam metni için bkz. “Ziraatı yükseltmek”, *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 8.

yazının yayımlanma sebebi olarak, fasulyenin sebzeler arasında en lezzetli, et gibi kuvvetli ve besleyici olduğundan bahsedilmiş. Ayrıca zengin fakir fark etmeksizin tüm sofraların vazgeçilmez sebzesi olduğu, ucuz ve bereketli olması yani harcanan emeğin ve yapılan masrafın azlığına karşılık mahsulün oldukça çok olmasından dolayı fasulye ekiminin önemli olduğu ve bu nedenle de bu ürünün ekimine ilişkin bir yazı dizisi başlatıldığı anlaşılmaktadır³².

Tablo 1: *Çiftçi* Gazetesi'nde tarımla ilgili yazıların başlığı, yer aldığı sayı ve sayfaları

Yazı başlığı	Tarih	Sayı	Sayfa
Eskişehir'de ilk buğday	23 Haziran 1927	26	2
İncir kurtlarıyla mücadele edelim	23 Haziran 1927	26	2
Mısır buğdayı makinesi	23 Haziran 1927	26	3
Sebzecilikte toprak	23 Haziran 1927	26	3
Bağlardaki külleme hastalığı hakkında: Mühim ve toplu malumat veriyoruz	23 Haziran 1927	26	6
İncirlerimiz müşterilerini kaybedecek mi?	23 Haziran 1927	26	7
Kuru ziraat-Dry farming nedir?	1 Nisan 1928	45	7-8
Pancar müstahsillerine pek mühim ve faydalı öğütler	1 Nisan 1928	45	12

³² Fasulyenin ekimine ilişkin yazıların yer aldığı sayılar: "Fasulye nasıl ekilmelidir 1", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928, s. 6-7; "Fasulye nasıl ekilmelidir 2", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 12; "Fasulye nasıl ekilmelidir 3", *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928, s. 10.

Çiftçilere çok faydalı bir öğüt	10 Nisan 1928	46	1-2
Bağcılık	10 Nisan 1928	46	3
Ömer otu ³³ ziraat ve ticareti	10 Nisan 1928	46	4-5
Fasulye nasıl ekilmelidir 1	10 Nisan 1928	46	6-7
Ziraatta tuz	10 Nisan 1928	46	9
Zeytinyağcılığımız için müstahsillere düşen mühim vazifeler	10 Nisan 1928	46	12
Buğday ziraatında fena otlarla mücadelenin ehemmiyeti ve bunun usulü	18 Nisan 1928	47	1-2
Ziraat odaları vekil-i muhteremimizden bir rica	18 Nisan 1928	47	4
Denizli'de Bağcılar Birliğı	18 Nisan 1928	47	5
Çok zararlı böcek	18 Nisan 1928	47	5
Ziraatı yükseltmek	18 Nisan 1928	47	8

³³ "Ömer otu: Latince ismi Humulus Lupulus. Şerbetçi otu, Mayaotu, Haşışet-ül-dinar olarak da bilinir. Kendirgiller familyasından; yurdumuzda da yetişen tırmanıcı gövdeli, çok yıllık bir otsu bitkidir. Gövde ince ve serttir. Yaprakları uzun saplıdır. Kullanılan kısımları dışı çiçek durumları, çiçekler üzerinde bulunan salgı tüyleri ve köküdür. Çiçeklerin terkininde uçucu yağ, acı maddeler, reçineler, tanen gibi maddeler vardır." (<https://www.dogadanderman.com/makaleler/omer-otu.html> Erişim Tarihi: 17 Aralık 2021).

Fasulye nasıl ekilmelidir 2	18 Nisan 1928	47	12
Çiftçi	18 Nisan 1928	47	13
Muğla'da zeriyaat	18 Nisan 1928	47	14
Türkiye'de pirinç istihsal ve ziraatı	28 Nisan 1928	48	1-3
Muzur böceklerle mücadele usulleri	28 Nisan 1928	48	4
Tütün Hülasesı	28 Nisan 1928	48	6
İncir ağacının amansız bir haşeresi olan	28 Nisan 1928	48	7
Asmanın Tarihi	28 Nisan 1928	48	8-9
Fasulye nasıl ekilmelidir 3	28 Nisan 1928	48	10
Afyon kelleleri	28 Nisan 1928	48	13
Köylülerimiz dertlerini söylüyorlar	28 Nisan 1928	48	14-15
Ziraat Bankaları ve Bağcılarımız	28 Nisan 1928	48	15
Gübreler hakkında tavsiyeler ve temenniler	8 Mayıs 1928	49	1-5
Asmanın Tarihi	8 Mayıs 1928	49	6-7
Bağcılarımıza Öğüt	8 Mayıs 1928	49	11
Memleketin efendisi eğer müstahsil ise..	18 Mayıs 1928	50	1-4
Sebzecilik bahisleri	18 Mayıs 1928	50	4-5
Tütüncülük	18 Mayıs 1928	50	6
Tütün Hastalıkları	18 Mayıs 1928	50	10-11
Süne böceği	18 Mayıs 1928	50	11

İstihsal hayatımızın mühim düşmanlarından biri	28 Mayıs 1928	51	1-4
Portakallara musallat olan kabuklu bitle mücadele edelim	28 Mayıs 1928	51	6-7
Tütün kurtlarından	28 Mayıs 1928	51	8-9
“Çiftçi”nin avukatı	28 Mayıs 1928	51	9
Keten memleketimize milyonlar getirecek bir maddedir	5 Temmuz 1928	54	1-2
Bağ hastalıklarından klorür	5 Temmuz 1928	54	3
Muzur otların imhası	5 Temmuz 1928	54	7
Zeytin ağacının en mühim bir haşeresi zeytin sineği	5 Temmuz 1928	54	8
Kışın taze meyve	5 Temmuz 1928	54	10
Başka memleketlerde ve bizde gübre istimali	5 Temmuz 1928	54	11
Zeytinliklerin ilaçlanmaları zamanındayız	5 Temmuz 1928	54	13
Dolu haşaratı	5 Temmuz 1928	54	16
En güzel başak müsabakası	5 Temmuz 1928	54	16

Yukarıda belirgin başlıklar altında yer alan tarım merkezli yazılara ait künye bilgisi verilmekle birlikte hemen her sayıda çeşitli piyasalardan alınan zirai ürünlerin fiyat bilgilerinin de mevcut olduğunu belirtmek gerekir. Netice itibarıyla bakıldığında gerek yukarıda bazı temel ürünler üzerinden

yapılan incelemelerden gerekse tablo 1’de yer alan başlıklardan hareketle yapılabilecek çıkarım, *Çiftçi* gazetesinin tarım kesimini yönlendirmeyi ve bilinçli bir üretici pozisyonuna ulaşmaları için gereken desteği sağlama amacına güçlü bir şekilde hizmet ettiğiidir. Belirli sayılar üzerinden yürütülen bu çalışma sayesinde, gazetenin ait olduğu coğrafyaya dayanan zenginliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

3. Hayvancılıkla İlgili Yazılar

Birinci Dünya Savaşı ve ardından girilen Ulusal Kurtuluş Savaşı Türk milletini uzun yıllar savaş gerçeğiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu savaş ortamının yarattığı olumsuz etki yalnızca tarımsal ürünler üzerinde olmayıp, önemli ihraç kalemleri arasında yer alan hayvancılık faaliyetlerine de yansımıştır. Tarım ürünlerinde olduğu gibi hayvancılık faaliyetlerinde de canlanma ve dolayısıyla ihracat hareketliliği ancak Cumhuriyet’in ilanıyla tekrardan başlamıştır³⁴. Hayvancılık faaliyetlerinin Türkiye’de önem verilen hususlar arasında olduğundan hareketle *Çiftçi* gazetesinde hayvancılığa dair dikkat çeken bazı yazılara değinmekte fayda var. Yapılan incelemede ilk olarak, özellikle ihtiyar kabul edilen hayvanların aşı yoluyla yeniden gençleştirilebilecekleri ve bu sayede onlar üzerinden elde edilen kazancın artırılabilmesine dair öğütlerden oluşan bir yazı dikkat çekmektedir³⁵. Bununla birlikte aynı sayıda hayvanların tırnaklarına dair bir bilgilendirme metni de mevcuttur. Burada hayvanların tırnaklarının, yaptıkları işler kadar, iş sırasında ve görevi gereği yakalandıkları hastalıklar ve maruz kaldıkları sakatlıklar açısından da önemli olduğundan bahsedilir. Ayrıca hayvanların tırnaklarına pek dikkat edilmediğinden yakınılarak, olası bir hastalık durumunda bu dikkatsizliğin ya da ilgisizliğin faturasının ağır olacağı ifade edilmiştir³⁶.

Gazetenin 45. sayısında, toplumların beslenmesinde büyük bir öneme sahip olan süt üretimi ya da daha kapsayıcı bir ifadeyle inek yetiştiriciliğine dair Ziraat Mütahassısı Fikri Faik Bey tarafından Almanya’dan gönderildiği belirtilen makaleye yer verilmiştir. Bu makalede yer alan alt başlıklar şöyledir; “Süt nedir?, Sütü bize hangi hayvanlar temin eder?, Süt inekleri nasıldır?, Memleketimizde süt ineği mevcut mudur?, Memleketimizde inek beslemeğe

³⁴ Aydoğmuş, a.g.t., s. 16.

³⁵ “Hayvanlarınızı aşı ile gençleştirir ve bu suretle de kazancınızı çok artırırsınız”, *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 1-2.

³⁶ “Hayvanların tırnakları pek mühimdir”, *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 3.

müsait mahaller var mıdır?, İnekler nasıl beslenir?, İneklerimizin gıdası ne olmalıdır?, İnek ahırları nasıl olmalıdır?, Sütün keyfiyet ve kıymetine neler tesir eder?³⁷ vb. bilgilerin verildiği uzunca bir makale yayımlamakla gazetenin yalnızca halkı bu makaleden haberdar etmeyi amaçlamadığını belirtmek gerekir. Herhangi bir kısaltmaya gidilmeksizin yayımlanan bu makale ile *Çiftçi* gazetesi, bahsi geçen hususlarda hem toplumun hem de yöneticilerin dikkatini çekmek istemiştir. Söz konusu yıllarda hayvancılığı geliştirme isteği de göz önüne alındığında gazetenin oldukça faydalı bir hizmet verdiği daha net ortaya çıkar.

Yine başka bir nüshada hayvancılığı geliştirmek adına bu kez tavukçuluk faaliyetleriyle uğraşanlara yönelik olduğu anlaşılan bir yazı tespit edilmiştir. Burada da bu işle meşgul olanlara iyi ve sağlam tavuklar elde etmenin yolları anlatılmıştır³⁸. Ayrıca ileriki tarihli sayılardan birinde de yine tavukçuluk meselesinin ele alındığı ve burada kümeslerin alt zemininin nasıl olması gerektiğinden başlayarak tavukların yumurta kabiliyetlerini artırmak için tavuklara kaymağı alınmış süt verilmesi gerektiğine kadar varan kapsamlı bir yazıya ulaşılmıştır³⁹.

Hayvancılıkla alakalı olarak başka bir yazıda, yaz mevsiminin kurak geçmesi ve hatta bu kuraklığın kış mevsiminde, 1928'nin Nisan'ında dahi etkisini göstermesinden dolayı kasaplık hayvanların çok fazla etkilendiği belirtilmiştir. Yazıdan anlaşıldığına göre, yaşanan bu kuraklık hayvanların beslenmesini ve zorlu kış şartları da birçok yerde hayvanların saklanma olanaklarını neredeyse imkânsız hale getirmiştir. Yok pahasına satışlar olmuş, saman fiyatları aşırı yükselmiş adeta bir kıtlık ortamı oluşmuştur. Bu durumun yarattığı olumsuzlukları telafi etmek için yapılması gerekenlere yer verilen yazıda ayrıca Avrupa'daki hayvanlarla Türkiye'deki hayvanların özellik bakımından mukayesesi yapılarak hayvanları besleme noktasında yapılan hatalara dikkat çekilmiştir⁴⁰. *Çiftçi* gazetesi o dönemdeki hayvancılık faaliyetlerine ilişkin yayımladığı bu yazıyla aslında Türkiye'nin tıpkı tarımda olduğu gibi hayvancılıkta da geri kalmışlığını doğrulamıştır.

Genel olarak bakıldığında *Çiftçi* gazetesi tarım sektöründe olduğu gibi hayvancılıkla ilgili de bilgilendirme yazılarını yayımlama hususunda

³⁷ "Sütçülüğümüz ve inekçiliğimiz ne istiyor", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928, s. 1-5.

³⁸ "Tavukçuluğa dair", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928, s. 9.

³⁹ "Tavukçuluğa ait", *Çiftçi*, S. 51, 28 Mayıs 1928, s. 13.

⁴⁰ "Hayvan kıtlığına karşı", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 14.

süreklilik göstererek bu alanda gelişmenin de ne kadar önem arz ettiğini yansıtmıştır. Bu bilgilendirme yazılarından birisi, gazetede geniş yer verilen arıcılık faaliyetlerine ilişkin metindir. Burada kovanların yerinin nasıl olacağı, nerelerde olması gerektiğinden başlayıp, arıların hangi mevsimlerde nelerden bal topladıkları, bal biriktirip geçimini sağlamak isteyen arıcıların neler yapmaları gerektiği vb. üzerine ayrıntılı bilgiler yer almaktadır⁴¹. Ayrıca gazetenin aynı sayısının 10. sayfasında arılara ve ballara zarar veren diğer canlılar hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre arıcılık faaliyetinin düşmanları arasında ilk sırada eşek arıları yer almakta, daha sonra bunları karıncalar takip etmekte ve ardından örümcekler, arı biti, ölübaş kelebeği sıralanmakta olup, bunlara karşı yapılacak mücadeleye dair tavsiyelere yer verilmiştir⁴². Sonuç olarak hayvancılıkla ilgili yazılardan kısaca bahsedilmekle birlikte, bu sahaya ilgili araştırma yapacaklara katkıda bulunmak maksadıyla, gazetede yer alan hayvancılığa dair yazıların künyesi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: *Çiftçi* Gazetesi'nde hayvancılıkla ilgili yazı başlıkları

Yazı başlığı	Tarih	Sayı	Sayfa bilgisi
Hayvanlarınızı aşı ile gençleştirir ve bu suretle de kazancınızı çok artırırsınız	23 Haziran 1927	26	1-2
Hayvanların tırnakları pek mühimdir	23 Haziran 1927	26	3
Hindi yavruları nasıl beslenir?	23 Haziran 1927	26	4
Keçi yüzünden cinayet	23 Haziran 1927	26	5
Sütçülüğümüz ve inekçiliğimiz ne istiyor	1 Nisan 1928	45	1-5

⁴¹ "Arıcılık", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928, s. 4-5.

⁴² "Arıcılık", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928, s. 10.

Türk halis eldemi- Halis Eldem İngiliz atı	1 Nisan 1928	45	7-8
Tavukçuluğa dair	10 Nisan 1928	46	9
Kuluçka makineleri, esaları ve neveleri	18 Nisan 1928	47	3
Tavşan tüyü istihali ve ticareti	18 Nisan 1928	47	6-7
Hayvan hastalığı	18 Nisan 1928	47	13
Hayvan kıtlığına karşı	18 Nisan 1928	47	14
Yabani domuzlar ve bunların itlafları	28 Nisan 1928	48	5
Kuluçka makineleri	28 Nisan 1928	48	12
Ruam (sakağı) hastalığı	28 Nisan 1928	48	13
Muzur hayvanların itlafı hakkında kanun	8 Mayıs 1928	49	5
Islah-ı hayvanat kanunu	18 Mayıs 1928	50	5
Tavukçuluğa ait	28 Mayıs 1928	51	13
Arıcılık	5 Temmuz 1928	54	4-5
Arıcılık	5 Temmuz 1928	54	10
Çekirge mücadelesi	5 Temmuz 1928	54	11
Keçi hastalıklarına karşı ne yapılmalıdır	5 Temmuz 1928	54	12
Makinelerle piliç büyütülmesi	5 Temmuz 1928	54	13

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere gazete hayvancılığa dair yazılar, tarıma dair yazılara nispeten daha azdır. Bununla birlikte önceki bölümde yer verilen tablo 1 ile yukarıdaki tablo 2 arasında en büyük benzerlik, gazetenin gerek tarımsal ürünlerde görülen hastalıklar ve bunlarla mücadele gerekse hayvan hastalıkları ve bunlarla mücadele hususlarını

içeren yazılara ağırlık vermesidir. Sonuç olarak Çiftçi gazetesinin tarımın yanı sıra hayvancılıkla uğraşan köylüyü de bilinçlendirme maksadıyla hareket ettiğini söylemek mümkündür.

4. Tarım ve Hayvancılık Dışında Kalan Diğer Yazılar

Çiftçi gazetesinde diğer yazılar başlığı altında sağlık, eğitim, ekonomi, kültür gibi konuların ve dünyadaki gelişmelere dair haberlerin yer aldığı yazılar tespit edilmiştir. Ayrıca gazetede farklı içerikli şiirlere de sıklıkla yer ayrıldığı görülmüştür. Çalışmanın başlığı tarım odaklı bir inceleme olsa da Çiftçi gazetesinin muhtevası hakkında genel bir izlenim uyandırmak maksadıyla, diğer yazılar başlığı altında gazetenin yer verdiği hususlara değinilmiştir.

Tespit edilen diğer yazıların yer aldığı gazete sayılarının künyesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3: Diğer konuların yer aldığı Çiftçi gazetesi sayıları ve sayfa bilgileri

İçerik	Başlık	Tarih	Sayı	Sayfa
Sağlık	Grip hastalığı	18 Nisan 1928	47	11
	Karaciğer kelebeği	28 Nisan 1928	48	11
	Faydalı bilgiler /Kaç saatte hazmederiz	8 Mayıs 1928	49	10
	Hap nasıl yutulur	8 Mayıs 1928	49	10
	Kelebek hastalığı	28 Mayıs 1928	51	5
Eğitim	Mektebimiz yok	28 Nisan 1928	48	14
	Mektep istiyoruz	18 Mayıs 1928	50	14
	Mektep ve muallim	28 Mayıs 1928	51	12
	Vergiler ne zaman verilir?	23 Haziran 1927	26	4

Ekonomi	Piyasa haberleri	23 Haziran 1927	26	8
	İzmir piyasası	18 Nisan 1928	47	17
	İktisadi haberler, muhtelif piyasalar	5 Temmuz 1928	54	17
Kültürel	Yeni bir yol daha	23 Haziran 1927	26	6
	Keramet satan bir yobaz	1 Nisan 1928	45	16
	Çiçek bahçesi	10 Nisan 1928	46	10
	Ağaç delisi	10 Nisan 1928	46	13
	İşimiz ve hayatımız noktasından su	10 Nisan 1928	46	14-15
	Dehşetli zelzele oldu, başımıza felaketler getirdi	10 Nisan 1928	46	16
	Bir garibe-i hilkat	18 Nisan 1928	47	5
	Yanık bir feryat	18 Nisan 1928	47	13
	Olup biten işler	18 Nisan 1928	47	15
	Mektuplar, şikayetler, cevaplar	18 Nisan 1928	47	16
	Arz-ı teşekkür	28 Nisan 1928	48	12
	Köylerimiz dertlerini söylüyorlar	28 Nisan 1928	48	14
	Çalışmak böyle olur	28 Nisan 1928	48	15
	Olup biten işler	28 Nisan 1928	48	16
	Âdem Babanın öğütleri/Çift	8 Mayıs 1928	49	7
	Köylerde posta	8 Mayıs 1928	49	14
	Nasıl iskân bu?	8 Mayıs 1928	49	15
	Açık muhabere	8 Mayıs 1928	49	15

Küçük havadisler	8 Mayıs 1928	49	15-16
Nahiye teşkilatı	18 Mayıs 1928	50	5
Başlangıç	18 Mayıs 1928	50	8
Çiçekçiler cemiyeti	18 Mayıs 1928	50	8
Suallere cevap veriyoruz	18 Mayıs 1928	50	12
Kokuculuk sayfası	28 Mayıs 1928	51	10-11
Hayati nasihatler	28 Mayıs 1928	51	11
Bir karakol kumandanı	28 Mayıs 1928	51	13
Âdem Babanın öğütleri	28 Mayıs 1928	51	15
Açık muhabere	28 Mayıs 1928	51	16
Küçük havadisler	28 Mayıs 1928	51	16
Köy mektupları/Dertli bir köy	5 Temmuz 1928	54	9
Muhterem karilerimizin suallerine ve müşküllerine cevap veriyoruz	5 Temmuz 1928	54	14
Pek feci bir hal	5 Temmuz 1928	54	15

Yukarıdakilerden başka ayrıca gazetede sürekli olmamakla birlikte dünyada olup bitenlerin anlatıldığı yazılara da rastlanmıştır⁴³. Diğer başlığı altında yapılan tablo itibarıyla ortaya çıkan temel sonuç, mevcut konular içerisinde kültürel içerikli yazıların daha fazla olduğudur. Sağlığa dair yazılar da az olmamakla beraber eğitimle ilgili ise yayımlanan yazılarda diğer konulara nazaran bir kısıtlılık olduğu ortadadır. Tüm bunlara ilaveten yapılan inceleme esnasında farklı içeriklere sahip sekiz adet şiir tespit

⁴³ Dünyada olup bitenleri konu alan yazılara örnek olarak; "Dünyada neler oluyor", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 7 ve "Dünyada neler oluyor", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928, s. 15 gösterilebilir.

edilmiştir. Bu şiirler kimi zaman öğüt⁴⁴ niteliği taşıırken, kimi zaman bir yakarış⁴⁵ şeklinde olabilmiş ama ağırlıklı olarak köyü ve çiftçiyi⁴⁶ konu almışlardır.

Sonuç

Bu çalışma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda yayımlanan *Çiftçi* gazetesinin belirli sayıları incelenmiş ve bunlardan elde edilen veriler tablolarla desteklenerek aynı zamanda bir nevi ilgili sayıların indeksi oluşturulmuştur. Çalışmada ayrıntılı künye bilgilerine yer verilmesinin en önemli sebebi, *Çiftçi* gazetesi üzerine yapılan ilk kapsamlı inceleme olmasıdır. Gazetenin şimdiye kadar ele alınmamış olmasının sebeplerinden birisi olarak gazetenin tüm sayılarına ulaşabilme problemi gösterilebilir. Ancak zengin bir içeriğe sahip olan gazetenin eldeki sayılarının gazete hakkında genel bir kanı oluşturmaya yetecek niteliğe sahip olduğu tespit edilmiş ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkedeki tarım sektörüne bakış açısına dair bir kesit sunulabilmiştir.

Sonuç olarak *Çiftçi* gazetesiyle alakalı yapılabilecek en kısa değerlendirme, gazetenin tarımla uğraşan kesime önemli bir hizmet verdiğidir. Çünkü incelenen metinler halkı bilgilendirmenin yanında doğru bir biçimde yönlendirme yapmayı da amaçlamıştır. Gazetenin asıl ağırlığı tarıma verdiği gerçeğinin yanında ele alınan diğer konular, gazetenin çok yönlü olduğunun somut ispattır. Tarımın önemini koruduğu ve geliştirilmeye çalışıldığı o yıllarda, tarımı göz ardı etmenin imkansızlığı da hesaba katıldığında, gazetenin ne kadar kıymetli bir görev üstlendiği anlaşılmaktadır. Gerek tarıma dair gerekse diğer konulara ait metinler üzerinden yürütülen bu çalışma ile bundan sonra yapılacak çalışmalara bir nebze de olsa katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

⁴⁴ Çiftçilere hitaben yazıldığı anlaşılan ve öğüt niteliği taşıyan şiire bir örnek olarak, "Yavrunu okut", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927, s. 5.

⁴⁵ "Münacat", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 9.

⁴⁶ "Çiftçi", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928, s. 7; "Köyde gün batarken", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928, s. 9.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar ve Makaleler

- ARIKAN, Zeki, "Dilde Sadeleşme Akımı ve Köylü Gazetesi", *Kebikeç*, S. 4, 1996, ss. 129-148.
- ARIKAN, Zeki, "Köylü Gazetesi ve İşgal", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 1, S. 2, 1988, ss. 187-200.
- AYDOĞMUŞ, Ezgi, *Atatürk Dönemi Tarım Politikalarının Balıkesir'deki Uygulamaları (1923-1938)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2017.
- DEMİR, Kenan, "Osmanlı Ziraat Dergilerinden Bir Örnek: Ekinci", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, XIX/1 (2007), ss. 54-74.
- ELDEM, Vedat, *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
- KESKİN, Özkan, "Üzümün Bağı Asmanın Kurdu: Osmanlı İmparatorluğu'nda Filoksera ile Mücadele", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 30, S. 2, 2015, s. 479-505.
- MENEKŞE, Metin, "Köylü Gazetesi'nin Girit Adası'nda Yaşanan Siyasi ve Sosyal Olaylara Bakışı (1909)", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 17, Ocak 2019, ss. 163-193.
- ÖKÇÜN, A. Gündüz, *Türkiye İktisat Kongresi 1923 - İzmir Haberler - Belgeler- Yorumlar*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1997.
- ÖZÇELİK, Özer ve TUNCER, Güner, "Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. IX, S. 1, Haziran 2007, ss. 253-266.
- ÖZGÜN, Cihan, *Bereketli Topraklarda Üretmek ve Paylaşmak: İzmir ve Çevresinde Ticari Tarım (1844-1914)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir, 2014.
- ÖZKAYA, Yücel, *Millî Mücadelede Atatürk ve Basın I*, Cumhuriyet Yayınları, 2001.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- TOPUZ, Hıfzı, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1973.

II. Süreli Yayınlar

Çiftçi Gazetesi

- "Arıcılık", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928.
- "Asmanın Tarihi", *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928.
- "Asmanın Tarihi", *Çiftçi*, S. 49, 8 Mayıs 1928.
- "Bağcılarımıza Öğüt", *Çiftçi*, S. 49, 8 Mayıs 1928.

- "Bağcılık", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928.
- "Bağlarda Bir Akşam!.." , *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928.
- "Buğday ziraatında fena otlarla mücadelenin ehemmiyeti ve bunun usulü", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Çiftçi", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Çiftçilere çok faydalı bir öğüt", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928.
- "Denizli'de Bağcılar Birliği", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Dünyada neler oluyor", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Dünyada neler oluyor", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928.
- "Eskişehir'de ilk buğday", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Fasulye nasıl ekilmelidir 1", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928.
- "Fasulye nasıl ekilmelidir 2", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Fasulye nasıl ekilmelidir 3", *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928.
- "Hayvan kılıfına karşı", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Hayvanların tırnakları pek mühimdir", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Hayvanlarınızı aşı ile gençleştirir ve bu suretle de kazancınızı çok artırırsınız", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "İncir ağacının amansız bir haşeresi olan", *Çiftçi*, S. 48, 28 Nisan 1928.
- "İncir kurtlarıyla mücadele edelim", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "İncirlerimiz müşterilerini kaybedecek mi?", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Köyde gün batarken", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928.
- "Mısır buğdayı makinesi", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Münacat", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.
- "Pancar müstahsillerine pek mühim ve faydalı öğütler", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928.
- "Sütçülüğümüz ve inekçiliğimiz ne istiyor", *Çiftçi*, S. 45, 1 Nisan 1928.
- "Tavukçuluğa dair", *Çiftçi*, S. 46, 10 Nisan 1928.
- "Tavukçuluğa ait", *Çiftçi*, S. 51, 28 Mayıs 1928.
- "Tütün Hastalıkları", *Çiftçi*, S. 50, 18 Mayıs 1928.
- "Tütüncülük", *Çiftçi*, S. 50, 18 Mayıs 1928.
- "Yavrunu okut", *Çiftçi*, S. 26, 23 Haziran 1927.
- "Zeytin ağacının en mühim bir sineği", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928.
- "Zeytinliklerin ilaçlanmaları zamanındayız", *Çiftçi*, S. 54, 5 Temmuz 1928.
- "Ziraatı yükseltmek", *Çiftçi*, S. 47, 18 Nisan 1928.

III. İnternet Kaynakları

<https://www.dogadanderman.com/makaleler/omer-otu.html> Erişim tarihi: 17 Aralık 2021.

EKLER

۱۱۵۳
۱۱۵۳

حفتی حجتی

آدرهس : از مریده بکار سو قاغده	مقصدین : چتچیلره فائدهل اولمه چالیشقدر	صاحب ومدیری : راشد خلیل
--------------------------------	--	-------------------------

آر زوسی بوکسک، فکر لری بوکسک قدر نی والیمز باظم براتنا

<p>سای</p> <p>۲۶</p>	<p>کی بو زندان جنایت کوله مه خسته ای ایچیر یزین نه اوله جی ؟ دنیاده اولالیر آییدنده یول پیلامه خبر یزی</p>	<p>مغنییا بوسه سنک اوکورد، مصر بوفدای با کته سی سزیمچیلکده طوبراق هندی باوروزی وریکیل نه زمان ویریلیر ؟ یاوروزکی اوفوت (شعر)</p>	<p>ایچینه کیلر</p> <p>انتخاب حیوانلر کتبله شیر اسکیضهرده ایلیک بوفدای ایچیر اووروزی ... حیوان طیر ناملری</p>	<p>حزیران ۱۹۲۷</p> <p>۲۳</p>
-----------------------------	--	--	---	------------------------------

ییلانی : درت لیرادر

Ek 2: İzmir'deki bazı ürün kalemleri üzerinden piyasa bilgilerini gösteren 23 Haziran 1927 tarihli *Çiftçi* gazetesinin 8. sayfası.

(جفتی)

صفحه ۶

۱۸ مایس ۱۹۲۸

توتونچیلیک

چیکنه مکده اولدقلری اوکر نسلر .. بوکون بيله دنیا یوزنده توتون چیکنه بیلر بوونک تیریا کیلری واردوکه اوزماندن قاله اولسه کرکدر .

توتون فرانسهیه سوقان پورتگیز سفیری ژان بئودرکه یوندن ۳۶۸ سنه اولدر . توتونک زهرلی و تأثیرلی قسمنه بيله نیفوتین دیمشدرکه سب فرانسهیه کیتیرن بوسفریک اسمی نیفولسیدر . اورویاده و آسرافاده عادتدر . کم برشی ایجاد بیدرسه اولنک اسمنی اوشیه طاقارلر و اوآدامک اسمی ده ایدی صورتده باشار کیدر . مثلا چیچک آشینی بولوب انسانغه کله مهم برخدمت ایفا ایتمش اولان و چوجقارک حیاتی فوراناران انکیز دوقوتونک اسمی جه نهر اولدنی ایچون چیچک آشینهده جه نهر آشیمی درلر . کذالک میقروبارلی کشف ایند فرانسز دوقوتونک اسمی پاستور اولدنی ایچون بر شی مضر میقروباردن آیتلامهیه پاستوریزه ایتمک درلر . سدددن چتقیلم .

توتونک ایچنده نیفوتین دینین برزهر بولوندیغی سویله مندک ایشته بوژه انسانلرک صحتی یوزدیفندن بر چوق کیسه زحمت حکومتلر توتون علیهنده بعض تدبیرلر بایشلر سده فائدهسی اولمیشدر . توتون استعمالی کوندن کونه چوغالقددر .

یوندن طولانی حکومتده استفاده چتتی دوشونشدر .

واخصار اصولی قبول ایتمشدر . اورویا بک برچوق حکومتلرده انحصار اصولی وارددر . چوتکه حکومتلر مهم واردات کیتیرمکدهدر . بعض حکومتلرده باندولوب اصولی قبول ایتمشدر .

توتون قولایلمی

توتون دلودرلو قولاییلر . کییمی یاراقلری چیکر . صوبی اهرکه بواک فئاسیدر . چوتکه توتونک زهرلی صوبی طوغریدن طوغری معدهیه کیدر . ووجودی زهرلرک فضاغه توتون قولاییلر قیلش توتون قولاییلرک بیلدیکنر سیغاره دیمکدر . بعضیلری ده یاراقلی صاراراق ایچرلرک بوکاده یاراق سیغارهسی درلر یاخود چوچوق ایچنه فونهرق ایچلور . فقط بو توتون بونلر آزالقددر . رغبت کیتدیجه بیلدیکنر سیغارهله بایلمقده بوونک استعمالی چوغالقددر .

توتون نوز حائنه کیترله کدن سکرده قولایلمقدهدرکه بوکا انفییه درلر . توتون قیریشیلری قانادیلارلق بایلان آس صومضر حشراتی محو ایتمک ایچون علاج کئی قولایلمقده وچوق فائدهسی کورولمکدهدر . بوقایده سویلدیکنر کئی الک فضاغه ضرر ویرهنی چیکنه بیلر قولاییلان توتوندر .

توتونک انواعی

توتونک بک چوق انواعی وارددر . برچوق توتونلر چیقدقلری ملکتلرک اسملرله یاد اولورلر . فقط باشلیجه ایکی بوویک صنفه آریلیرلر .

۱ — آمریقانجسی
۲ — سوریه جنسی
آمریقا جنسی ؛ توتونلر ایی توتونلردر . بزم روم ایلی

توتونچیلیک مالک اجنبیهه اخراج ایتمدیکنر مادهلرک الک باشنده کایر . بک مهم بر اخراج محصولدر . بو یوزدن مالکیتده میلیونلر کیرمکده و ملکتمز خلقک بر قسمی یوزدن کیتمکدهدر . ناه علیه محصولی هم دها اوچوز ومده دها نایس اولارق بئیشدیرمک ایچون چالیشمه لازمدر . بو چالیشمه لر بر از بیلکی ایله اولور . مستحصللریز بویکیلردن محروم اولمالیدر . مثلا توتون ایچون هانکی نارلابی انتخاب ایلیدر . کوربر اصل اولیلیدر . هانکی تخملی قولاییلیدر . فوروتنه نصل اوله جقدر . توتون خسته قارلی و نداویلی نصلدر . توتونلرک ایپشلمه اصوللری نلردر . توتونلر قاج درلودر ؟ توتونلری مالک اجنبیهه سوق ایدهجک رحاله نصل کیتیرمیدر ؟ توتون بونلری بیلک لازمدر . ایشته بزده بونون بونلردن بویره بقی شیلردن عت ایدهجک محترم مستحصل بیلکیسنگ آرتنه سنه یاردم ایتمک ایسته یوزر .

توتونده نر قور سرمدر

توتونک مالک محصولاتی آراسنده توتون الک باشده کایر . ملکتمزک هواسی صوبی طورانی و خلاصه اقلیمی دنیا بک الک کوزل توتونلری بئیشدیرمک مساعدر . اورویا و امریقایه هر سنه میلیونلرجه کیلو توتون صاعقددر . حرب عمومیدن اولکی ایستاتستیکلر سنوی ۳۵ — ۴۰ میلیون کیلو اولدنی کورتمکدهدر .

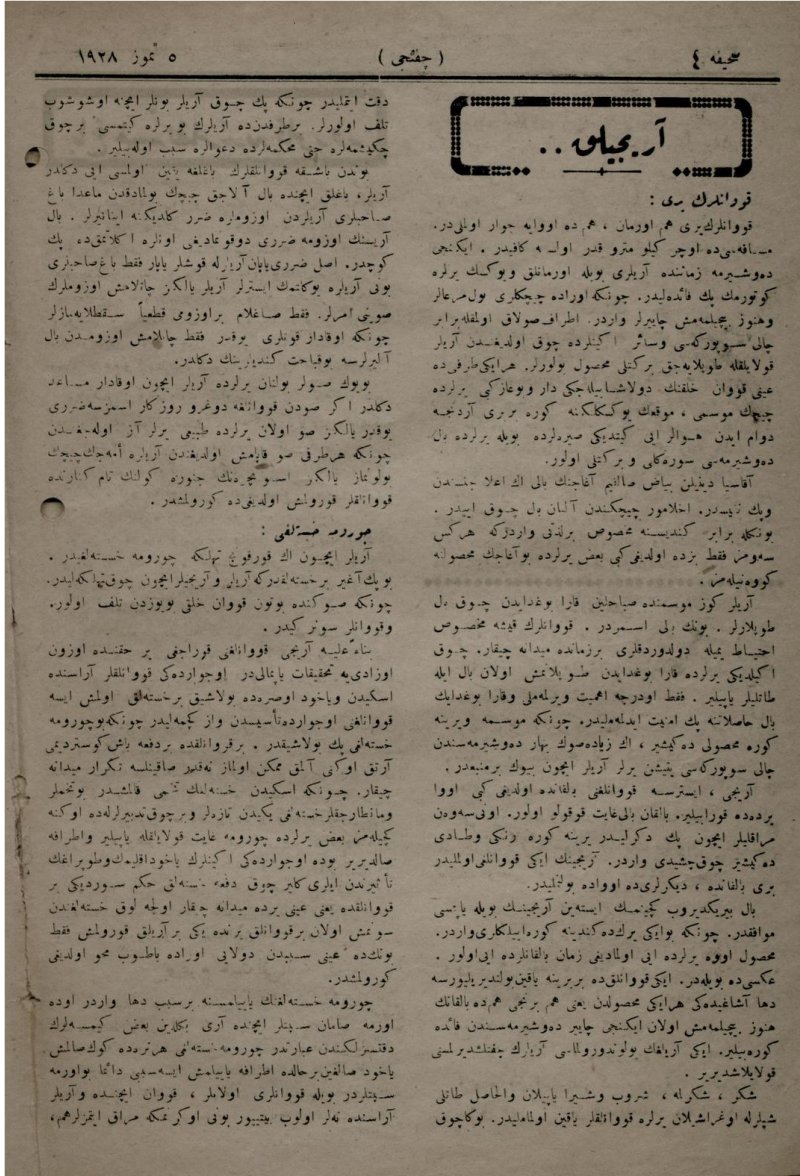
فقط کرک بوویک حرب کرک اونق تعقیب ایند استقلال حربی حاصلاتی آزالمشدر . سنوی محصولات اون بش میلیون کیلویه قدر دوشمشدر . فقط احوال دوزهله کدن سکره ملکتمزک هر شی کئی توتون حاصلاتی و اخراجی ده آرتنه باشلادی .

ناه علیه توتون بئیشدیرمک اهمیت و برملی بزم . بالخاصه ای نفیس توتون یایان مناطقده توتونچیلیکی ایبله غلی بزم . توتون ملکیتده سنوی یوزیکلرجه حقی میلیونلرجه لیرا کیرمسه سب اولان بک مهم بر محصولدر .

توتونده نرده هیقردی

توتون امریقایده ، چینده ، ایرانده ، مصرده ، اوسترالیا ده خدای نابت بر حالده بولور . سکره اصلاح ایلدش اولان بوکونکی توتونلرک کانهسی امریقایه آتیل اطلرلندن کیشدر . توتون اسپانیولار آمریقایده بولورق اورویا بک کیتیرمشدر . معلوم یا . امریقای کشف ایند قریستوف قولومب ایدی . واوندن سکره آمریقایه ایلمک کیدنلر اسپانیولار اولمش ایدی . اسپانیولار آمریقایده کوردکاری هنوز وحشی آداملرک اعزلنده بر شیلر چیکنه دکارجی کورمشلر و سراق ایدهب نه اولدنی اکلایم ایسته مشلر . نتیجه ده وحشیلرک توتون

Ek 3: Gazetede yer alan tarıma dair yazılara bir örnek, "Tütüncülük", 18 Mayıs 1928, s. 6.

Ek 4: Hayvancılık faaliyetleriyle alakalı örnek bir metin, "Arıcılık", 5 Temmuz 1928, s. 4.

